

Til Klinisk Seminar 2020-2021

ET « KLINISK SEMINAR » for PSYKOANALYSEN

I

Efter at have genformuleret sin driftsteori så den tog højde for 'hinsides lystprincippet' definerede Sigmund Freud i 1922 psykoanalysen som

- "en *procedure* til undersøgelse af sjælelige foregange"
- "en *behandlingsmetode* for neurotiske forstyrrelser, som tog udgangspunkt i den nævnte undersøgelse"
- "nogle psykologiske indsigter som gradvist bliver til en *videnskabelig disciplin*"¹

Efterfølgende, i 1926, knyttede Freud *proceduren* og *metoden* til en problematik hvor det 'at helbrede' og 'at forske' går hånd i hånd og betinger hinanden - en sammenhæng, som fra starten af har kendetegnet psykoanalysen², og som nu begrebsliggøres ved hjælp af termen junktim.

'Junktim' benævner ifølge Freud den form for indre nødvendighed som karakteriserer de sammenhænge hvor praksissen forudsætter to typer erfaringer for at lykkes. Som for eksempel i psykoanalysen, og måske *kun* der, hvor det "at behandle" ikke går uden "at erfare nyt", den "velgørende virkning" indebærer "opklaring" og "succesen" kræver "erkendelse" - alle sammen vekselvirkninger hvor et "værdifuldt sammentræf"³, finder sted.

Freud ønskede derved at understrege psykoanalysens afhængighed af en vedvarende undersøgelse af dens "indre udviklingsmuligheder"⁴, en undersøgelse som han mente var truet af den afvisende holdning som flertallet af psykoanalytikerne på daværende tidspunkt udviste over for det såkaldte 'spørgsmål'⁵ om lægmandsanalysen.

Striden —hvor Freud stod ganske alene med sit synspunkt— har siden da trukket nogle kraftige spor, både med hensyn til forståelsen af *procedurens* og *metodens* status og beskaffenhed, men også hvad angår bestemmelsen af de kriterier som definerer den videnskabelighed der tillader den psykoanalytiske disciplin at stå på egne ben. Mens Freud anså det som en nødvendighed at få disse tre aspekter af den psykoanalytiske praksis samlet i et organisk hele og arbejdede målbevist på det, står vi efter fejden og indtil i dag tilbage med brudstykker af en metapsykologi⁶ som koryfæerne i den

¹ Freud, S. (1922), "'Libidotheorie' und 'Psychoanalyse'", GW XIII, S. 211. Kursiv F.G.

² Se Freuds efterord til "Bruchstück einer Hysterie-Analyse" (1905), GW V« Forskningen i retning af symptomernes psykiske betydning, løser ikke kun disse symptomer, men vækker samtidig interessen for forhold, som kun lader sig opdage ved anvendelsen af en bestemt procedure. »

³ Freud, S. (1926), "Die Frage der Laienanalyse", GW XIV, S. 294.

⁴ Ibid, S. 286.

⁵ Hvilke ikke skal adskilles fra andre tilsvarende 'spørgsmål' i tidens løb: for eksempel 'Jødespørgsmålet', 'Indvandrerspørgsmålet' og deslige.

⁶ Et uafsluttet projekt fra begyndelsen af første verdenskrig som netop havde som formål at samle de forskellige spørgsmål og foreløbige svar psykoanalysen bragte for dagen, omkring de tre

analytiske bevægelses ortodoksi ikke har formået at løfte siden.

Metapsykologiens hensigt var at give en rationel redegørelse for de psykiske foregange som opdagelsen af det ubevidste bringer for dagen, ved at bestemme deres dynamiske, topiske og økonomiske beskaffenhed.⁷ Analytikerne lod det imidlertid stå hen. Dels på grund af krigen, men også fordi de ikke forstod hvad Freud ville med det. Efter krigen kom Freud tilbage til projektet ud fra et ønske om at lade psykoanalysen forblive en "streng og tendensfri"⁸ disciplin. Han måtte imidlertid konstatere at de psykoanalytiske emner havde mistet deres magiske kraft.⁹ Eleverne foretrak åbenlyst at gå ad andre og nye veje. Metapsykologien forblev uafsluttet.

Da Jacques Lacan i 1964 grundlagde sin 'skole for psykoanalysen' havde han uden tvivl tanken om den "strenge og tendensfrie" psykoanalyse Freud efterlyste som en af sine vejvisere. Spørgsmålet om grundlaget for den psykoanalytiske videnskabelighed kom dermed igen på programmet.

Det metapsykologiske projekt blev på ny en del af pensummet. Ikke som en nostalgisk genoptagelse af hvad mesteren måtte lade ligge, men som en reformulering af de grundspørgsmål psykoanalysen til enhver tid er forpligtet til at redegøre for — med hensyn til sine principper, sine kriterier og sin etiske stillingtagen i verden.

Skolens opgave kunne derfor ikke være andet end den "afklaring og uddybelse af de teoretiske antagelser, der ligger til grund for psykoanalysens system", som Freud efterlyste.¹⁰ Hvilket i høj grad indebærer bestræbelsen på at give en rationel begrundelse af dens klinik.

Således baggrunden for Lacans organisering af sin skole med udgangspunkt i tre afdelinger: 1) afdeling for "ren psykoanalyse", 2) afdeling for "anvendt psykoanalyse" og 3) en afdeling for "optegnelse af det freudske felt"¹¹

Disse tre undersøgelsesområder og deres underafdelinger kan anskueliggøres på denne måde:

Ren psykoanalyse	Anvendt psykoanalyse	Optegnelse over det freudske felt
Læren om den rene psykoanalyse	Læren om kuren og dens varianter	Vedvarende kommentar af den psykoanalytiske bevægelse
Intern kritik af psykoanalysens praksis som uddannelse	Kasuistik	Forbindelsen til de beslægtede videnskaber

hovedproblematikker Freud afgrænser i 1922. De tekster vi i dag kender er: "Drifter og driftsskæbner", "Fortrængningen", "Det ubevidste", "Metapsykologisk supplement til drømmelæren", "Sorg og melankoli".

⁷ Se Freud, S. (1915), "Das Unbewusste", GW X, S. 281.

⁸ Freud, S. (1918), "Wege der psychoanalytischen Therapie", GW XII, S. 194.

⁹ Se Freud, S. (1904), "Psychische Behandlung (Seelenbehandlung)", GW V, S. 289.

¹⁰ Freud, S. (1916), "Metapsychologische Ergänzung zur Traumlehre", GW X, S. 412.

¹¹ Se Lacan, J. (1964), "Acte de fondation", *Autres écrits*; S. 230f.

Kontrol af psykoanalytikere i uddannelse	Psykiatrisk information og lægelig udredning	Psykoanalysens etik som dens teoris praksis
--	--	---

Mit forslag til organisering af Klinisk Seminar i det kommende år er at følge sådanne retningslinjer.

Frank Grohmann
marts 2020

II

Til syvende og sidst handler AGORÁENS KLINISK SEMINAR vel om at opretholde et sted hvor de forskellige spørgsmål som beskæftigelsen med psykoanalysen rejser (af kasuistisk, politisk, praktisk, teoretisk, etisk og anden art), kan drøftes åbent og uden fordomme.

Hovedprincippet er antagelsen om at klinikken er hvad klinikerens kan sige om sin praksis. Enhver der håndhæver en praksis under hensyn til en kategorial ramme, udøver en klinisk virksomhed. Det gælder selvfølgelig også dem der af naive eller kyniske grunde (Lacan omtalte dette som 'stupid empirisme') ikke mener at handle ud fra en skematisme.

For os handler det i al fald om at diskutere de (tunge) metapsykologiske antagelser som organiserer psykoanalysens virke i praksis og teori. Det være sig med hensyn til de anvendte nosografiske kriterier, de eventuelle tekniske anvisninger, psykoanalysens grænser og umuligheder, samt analytikernes organisatoriske og formidlingsmæssige blindgyder.

KLINISK SEMINAR findes derfor kun i det omfang de implicerede i den analytiske erfaring, accepterer at formidle deres overvejelser derom til andre i den samme situation.

'Implicerede' vil her sige: berørte. Dvs. dem der lader sig tiltale af hvad psykoanalysen har at sige, som praksis, som håndværk, som kulturel hændelse, som politisk akt, som videnskabelig indsats.

'Klinik' bliver da ikke længere reduceret til en tingsliggørelse af en eventuel lidelsestilstand, men anskues som de diskursive forhold der producerer (eller afvikler) den pågældende objektivering. Det kliniske vedrører i så fald mindre de 'objektive fund' der henvises til i den forbindelse, end de kriterier af diskursiv art der anvendes til at udpege dem.

Den 'analytiske diskurs', som Lacan formåede at afgrænse og skrive for os, har subjektet —og de positioner det indtager i talen— i sigte. Ikke andet. For at kunne 'arbejde med det', må analysen derfor tage hensyn til de omstændigheder (ord, billeder, objekter, udarbejdede hypoteser, etc.) som organiserer subjektets verden.

For eksempel i form af de identifikationer der begunstiger fremmedgørelsen når udsag-

nene forbliver prædikative påstande og fikserer de libidinale muligheder.

Derfor er det analytiske arbejde meget mere omfattende end 'briksen', selv om det er netop i og med 'briksen' at interventionerne i verden bliver, for vores vedkommende, mulige.

Det er hvad analytikerne må forstå for at kunne bestride deres hverv. At den enkeltes subjektive position, dvs. dens individualitet, står i gæld til den kollektivitet som netop subjektiverer den.

oc
juli 2020